

49th Annual Meeting European Association for the Study of Diabetes (EASD)

23.–27. 9. 2013, Barcelona

Zuzana Némethyová

V dňoch 23. až 27. septembra 2013 sa uskutočnil v poradí už 49. kongres Európskej asociácie pre štúdium diabetu (EASD). Kongres sa konal v Barcelone, hlavnom meste Katalánska. Tohto výročného kongresu sa zúčastňuje medzi ročne stále viac a viac odborníkov, tohto roku sa ho zúčastnilo takmer 19 000 lekárov z viac ako 100 krajín celého sveta. Súčasný prezident EASD Andrew JM Boulton z Veľkej Británie v privítacej reči uviedol, že k aktívnej účasti bolo prihlásených viac ako 2 500 abstraktov prác, z ktorých po vyhodnotení programovej komisie prijali takmer 300 abstraktov k prednáškovej prezentácii a viac ako 1 000 abstraktov vo forme posterových prezentácií, navyše bolo pozvaných viac spíkrov na vopred určené aktuálne témy. Program bol veľmi bohatý, zahŕňal širokú problematiku od klinických prác až po experimentálne práce na molekulárnej úrovni. Prednášky prebiehali paralelne v šiestich sekciách. Priniesli veľa zaujímavých poznatkov z patogenézy a terapie diabetes mellitus 1. a 2. typu. Veľká časť prác bola venovaná výskumu genetiky v oblasti diabetes mellitus. Boli prezentované viaceré štúdie, ktoré priniesli objavy nových génov a hodnotili ich význam. Z klinického pohľadu boli pre mňa najzaujímavejšie práce, ktoré sa venovali novým liekovým skupinám, inkretínovej liečbe ako aj liečbe inhibítormi SGLT2. Viaceré prednášky boli venované kardiovaskulárnej bezpečnosti týchto druhov liekov, no určite najzaujímavejšie boli vyžiadane diskusné kontroverzné prednášky na viaceré aktuálne témy od renomovaných autorov.

Veľmi zaujímavou bola slávnostná Minkowského prednáška „**Minkowski lecture**“, ktorá odznela hneď v prvý deň kongresu. Túto prestížnu prednášku predniesla profesorka **Miriam Cnop** z Bruselu. Venovala sa úlohe beta-buniek pankreasu a ich apoptóze v patogeneze diabetes mellitus monogénového ako aj polygénového (2. typu – DM2T). Poukázala na možné stratégie na zlepšenie funkcie masy objemu beta-buniek. Zdôrazňovala, že dysfunkcia beta-buniek Langerhansových ostrovčekoch pankreasu hrá centrálnu úlohu v patogeneze DM2T.

V prednáške kolektívu autorov prof. **S Heller** zo Sheffieldu vo Veľkej Británii predniesol zaujímavé výsledky medzinárodnej multicentrickej štúdie, ktorá hodnotila krátkodobý efekt liraglutidu v liečbe diabetes mellitus

1. typu. Po pridaní liraglutidu k doterajšej liečbe inzulínom došlo k zlepšeniu glykemickej kompenzácie a priaznivému poklesu telesnej hmotnosti. Pritom bol nízky výskyt hypoglykémii a táto liečba mala všeobecne veľmi dobrý bezpečnostný profil. Je to jedna z prvých ukončených štúdií, ktorá potvrdila predpoklad významu liečby inkretínovými mimetikami aj u diabetikov 1. typu.

Zaujímavou bola prednáška japonských autorov prednesená prof. **WY Fujimotom**, v ktorej autori poukázali na zvýšené riziko diabetického makulárneho edému u diabetikov 2. typu liečených pioglitazónom. Ako je všeobecne známe tiazolidindióny podmieňujú zvýšenú retenciu tekutín a s týmto javom zrejme súvisí aj vzťah pioglitazónu k vzniku diabetického makulárneho edému. Aj keď sa v liečbe diabetes mellitus 2. typu dnes požíva pioglitazón len zriedkavo, treba na túto skutočnosť pri indikácii liečby glitazónmi myslieť.

V slávnostnej Golgiho prednáške „**Camillo Golgi lecture**“ zdôrazňoval **Torsten Lauritzen** z Ebeltoftu v Dánsku, ktorý sa roky venuje intra individuálnej variabilite glykémii pri liečbe stredne dlho účinkujúcimi inzulínmi NPH, prínos intenzifikovanej inzulínovej liečby pomocou viacpočetných injekcií inzulínu, resp. pomocou inzulínových púmp na intraindividuálnu a medzi dennú variabilitu glykémii. Boli podané aj informácie o ultradlho pôsobiacom inzulíne degludec, s polčasom dlhším ako 24 hodín, u ktorého je pozorovaný výrazne nižší výskyt najmä nočných hypoglykémii oproti dnes používaným inzulínom glargin a NPH. Tento inzulín už onedlho obohatí aj naše terapeutické možnosti.

Veľkú odozvu vyvolalo sympóziu venované štúdiu UKPDS. Štúdia UKPDS a jej výsledky, ktoré boli prvýkrát zverejnené pred 15 rokmi na kongrese EASD v roku 1998 v Barcelone, znamenali obrovský prínos v starostlivosti o diabetikov 2. typu. Prof. **RR Holman** z Veľkej Británie, jeden z hlavných zodpovedných investigátorov tejto štúdie, podal historický prehľad o celom projekte štúdie. Prof. **DR Matthews** z Veľkej Británie zhodnotil význam a dôležitosť výsledkov pre klinickú prax a prof. **MA Bethel** sa venoval výsledkom UKPDS – follow up, zdôraznil význam metabolickej pamäti a dôležitosť včasnej intenzívnej liečby diabetikov 2. typu s dôrazom na význam včasnej liečby metformínom.

Podobný blok bol venovaný aj štúdiu **DCCT** u diabetikov 1. typu z pohľadu odstupu 30 rokov od jej koncipovania. Viacerí aktívni aktéri tejto významnej štúdie zhodnotili jej prínos a zamýšľali sa aj nad budúcnosťou starostlivosti o diabetikov 1. typu.

Veľmi podnetným bolo stretnutie odborníkov z oblasti **diabetickej neuropatie**, ktorému predsedal prof. P. Kempler z Maďarska. Prof. **Dan Ziegler** z Nemecka prezentoval dáta, klinické štúdie, ako aj vlastné klinické skúsenosti, ktorými obhajoval názor, že diabeticá polyneuropatia je reverzibilná komplikácia. Zaujímavo zhrnul známe fakty, význam dobrej metabolickej kompenzácie a možnosti patogenetickej liečby neuropatie. V kontradikcii k tejto prednáške Prof. **R. Malik** z Veľkej Británie tieto názory vyvracal inými literárnymi dôkazmi a zdôrazňoval nemennosť zmien pri diabetickej neuropatii, dokazoval, že diabeticá polyneuropatia je ireverzibilná. Obe prednášky splnili cieľ, vyvolali veľmi zaujímavú diskusiu na uvedenú tému.

Toho roku sme mali zastúpenie aktívnou účasťou aj slovenských autorov v prednáškových prezentáciách. Kolektív autorov zo IV. internej kliniky LF UPJŠ z Košíc pod vedením prof. **Ivana Tkáča** predniesol prednášku z oblasti genetiky DM2T. Autori hodnotili možný vzťah niektorých génov (napr. *PRKAA1*) k terapeutickému odozve na liečbu metformínom. U novo zistených diabetikov 2. typu hodnotili efekt liečby metformínom hodnotením HbA_{1c} a dávali ho do vzťahu k rôznym genotypom. Ukázali, že u homozygotných jedincov dochádza k výraznejšiemu efektu liečby metformínom, dochádza k výraznejšiemu poklesu HbA_{1c}.

Práca prof. **Olivera Rácza** z Katedry patologickej fyziológie LF UPJŠ Košice v spolupráci s poľskými autormi z akadémie vied poukázala na význam kvality života diabetikov. Dotazníkovou metódou hodnotili názor pacientov na ich kvalitu života. Porovnávali diabetikov 1. a 2. typu a ukázalo sa, že u pri dlhotrvajúcom diabete s chronickými komplikáciami sa rozdiely v hodnotení kvality života samotnými pacientmi stierali, rozdielnosti boli skôr v prvých obdobiach včasne po vzniku diabetes mellitus.

Pozornosť bola venovaná aj **endokanabinoidnému systému** u DM2T a u obezity. Taktiež zaujali práce venované **bariatrickej chirurgii** a priaznivým metabolickým dopadom tejto invazívnej liečby. V samostatnom bloku sa venovali rôznym prístupom a metódam bariatrickej chirurgie a ich výsledkom. Prof. **E. Ferannini** z Talianska

zhrnul patofyziologické podklady efektu bariatrickej chirurgie. Zaujímavé boli najmä výsledky švédskych autorov, ktorí referovali 15-ročné skúsenosti s bariatrickou chirurgiou u obezných diabetikov 2. typu a hodnotili jej efekt na remisiu a prevenciu diabetes mellitus a porovnávali ich s bežnou liečbou.

Veľkú pozornosť vyvolali prezentované výsledky prebiehajúcich dlhodobých klinických štúdií zameraných na kardiovaskulárne príhody u diabetikov 2. typu liečených inhibítormi DPP4 (CAROLINA, TECOS, SAVOR TIMI-53, EXAMINE) a liečených agonistami GLP1-receptorov (EXCEL, LEADER, ELIXA). Štúdia **EXAMINE** hodnotila vplyv alogliptínu u pacientov po akútnom koronárnom syndróme. Predbežné výsledky ukázali, že alogliptín nemal negatívny vplyv na kardiovaskulárnu bezpečnosť. Podobne dlhodobá mortalitná štúdia **SAVOR TIMI-53**, ktorá prebiehala u viac ako 16 000 pacientov v 26 krajinách sveta a porovnávala saxagliptín voči placebo. Táto štúdia dokázala kardiovaskulárnu bezpečnosť liečby saxagliptínom. V štúdiu nezaznamenali vyšší výskyt sledovaných kardiovaskulárnych príhod (nefatálny IM, nefatálna NCMP ako aj kardiovaskulárnych úmrtí), ale zaznamenal sa zvýšený výskyt hospitalizácií pre srdcové zlyhávanie u takto liečených pacientov. Pritom liečba saxagliptínom bola bezpečná, bez zvýšeného výskytu hypoglykémii a iných nežiaducich účinkov. Očakávajú sa výsledky ďalších dlhodobých mortalitných štúdií s inhibítormi DPP4, aby sa potvrdila kardiovaskulárna bezpečnosť inhibítorov DPP4 ako liekovej skupiny.

Podujatie prinieslo tradične mnohé nové poznatky v oblasti genetiky, patofyziológie a liečby diabetes mellitus a jeho chronických komplikácií. Z klinického pohľadu je dôležitý dôraz, ktorý sa dnes kladie na individuálny prístup a komplexnú liečbu diabetikov. Účasť na tomto podujatí priniesla nielen nové poznatky, ale aj nové výzvy do liečby neustále narastajúceho počtu pacientov s diabetes mellitus.

Jubilejný 50. ročník kongresu EASD sa bude konať v dňoch 15. až 19. 9. 2014 vo Viedni.

MUDr. Zuzana Némethyová, CSc.

✉ zuzana.nemethyova@mail.t-com.sk

Dia centrum plus, s.r.o. Bratislava

Doručené do redakcie 2. 4. 2014